

Л. І. Простебі, асп.

Чернівецький торговельно-економічний інститут Київського національного торговельно-економічного університету

Схема виникнення та поширення економічних коливань через глобальну фінансову систему

У статті розроблено теоретичну схему виникнення та поширення економічних коливань через глобальну фінансову систему. Обґрунтовано особливості поширення циклічних коливань у світовій економіці.

економічні коливання, фінансово-економічна криза, глобальна фінансова система, зовнішні та внутрішні фактори циклічності, глобальні шоки, локальні шоки, регіональні шоки, коливання конюнктури глобальних ринків

Швидкість поширення економічних коливань у глобальному масштабі та все частіші випадки фінансово-економічних криз, що з ними асоціюються, зумовлюють надзвичайну актуальність дослідження конкретних шляхів і механізмів такого поширення, оскільки виникнення коливань дає у підсумку широке різноманіття можливих каналів виникнення криз.

Об'єктом дослідження є механізми виникнення та поширення глобальних коливань у світовій економіці.

Метою і завданням даної статті є розробка схеми виникнення та поширення економічних коливань через глобальну фінансову систему, обґрунтування особливостей поширення циклічних коливань у світовій економіці.

Проблематика механізмів міжнародного поширення економічних коливань, а також шляхів їх розгортання у національних економіках знайшли своє висвітлення у працях іноземних науковців Р. Гліка, Е. Роуза, Дж. Сакса, Г. Камінські, вітчизняних вчених Д. Лук'яненка, О. Плотнікова, О. Бакаєва. Але деякі аспекти проблеми потребують подальшого дослідження.

Економічні коливання, що генеруються всередині національної економіки внаслідок змін у сукупному попиті та пропозиції, обсягах інвестицій та кредитування, науково-технічного прогресу, є притаманними будь-якій економіці. Крім того, на економічний цикл національного господарства накладаються різноманітні процеси зовнішнього по відношенню до національної економіки походження, які здатні посилювати або послаблювати внутрішню циклічність. У даному контексті слід виділити:

- глобальні шоки, що здійснюють прямий вплив на усі національні економіки. До даної категорії шоків слід віднести, наприклад, різкі зміни цін на певні стратегічно важливі товари, зокрема енергоносії, а також макроекономічні та регулятивні зміни у економіках – світових економічних та фінансових центрах (США, Європейський Союз, Японія);
- регіональні шоки, що здійснюють вплив на економіки в межах певного регіону. До цих шоків, наприклад, можна віднести військові дії, природні катастрофи;
- локальні шоки, що впливають лише на окремо узяту економіку. До цієї категорії шоків належать, наприклад, різкі зміни у державній економічній політиці.

Слід враховувати, що завдяки існуванню сукупності економічних взаємозв'язків між країнами та регіонами, може відбуватися певна трансформація шоків.

У сукупності дія зовнішніх шоків та внутрішніх факторів циклічності може призвести до дуже значних коливань ринкової кон'юнктури, викликаючи всередині національної економіки буми або кризи.

Схема етапу виникнення економічних коливань подано на рисунку 1.

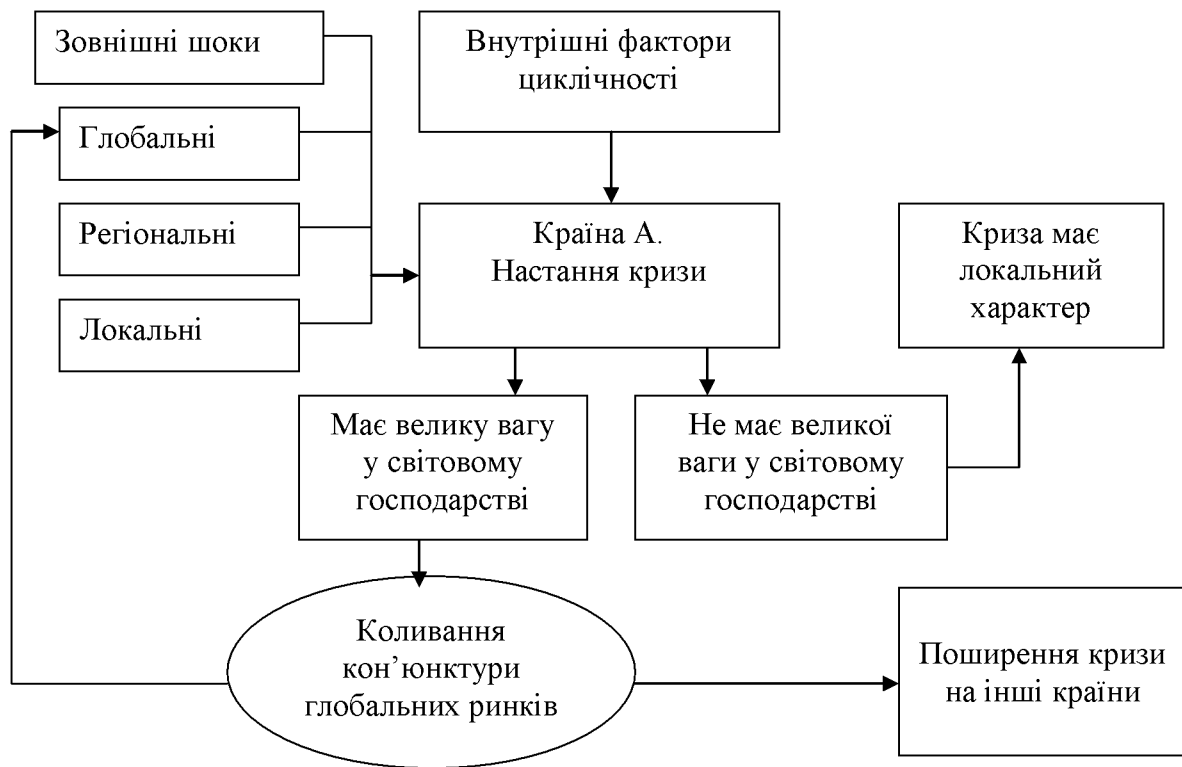

Рисунок 1 - Схема виникнення економічних коливань у світовій економіці

Швидкість поширення економічних коливань за межі тієї економіки, де вони виникли, значно залежить від ступеня інтегрованості цієї економіки до світового господарства та кількісних та якісних характеристик її зовнішньоекономічних зв'язків.

Чим більш інтегрованою до світового господарства є національна економіка та чим важливіше місце у ньому вона займає, тим сильнішою є реакція глобальних ринків на її внутрішні економічні коливання. Зокрема, будь-які суттєві економічні події в США, провідних країнах Європейського Союзу, Японії майже миттєво відбиваються на кон'юктурі глобальних ринків. Аналогічною ситуацією є й для деяких країн, що розвиваються – Китаю, Індії, Бразилії, Росії, Мексики, хоча й у дещо меншому ступені. Нарешті, економічні коливання у закритих, та країнах, частка яких у міжнародних економічних відносинах є мізерною (наприклад, більша частина країн Африки), майже ніяким чином не впливають на кон'юктуру глобальних ринків.

Особливістю процесу поширення економічних коливань з країни-першоджерела на інші економіки є те, що зміни у кон'юктурі глобальних ринків, викликані економічними коливаннями у країні-першоджерелі, а також сам факт виникнення таких коливань, стає у багатьох випадках зовнішнім шоком для решти країн.

Схема етапу поширення економічних коливань подано на рисунку 2.

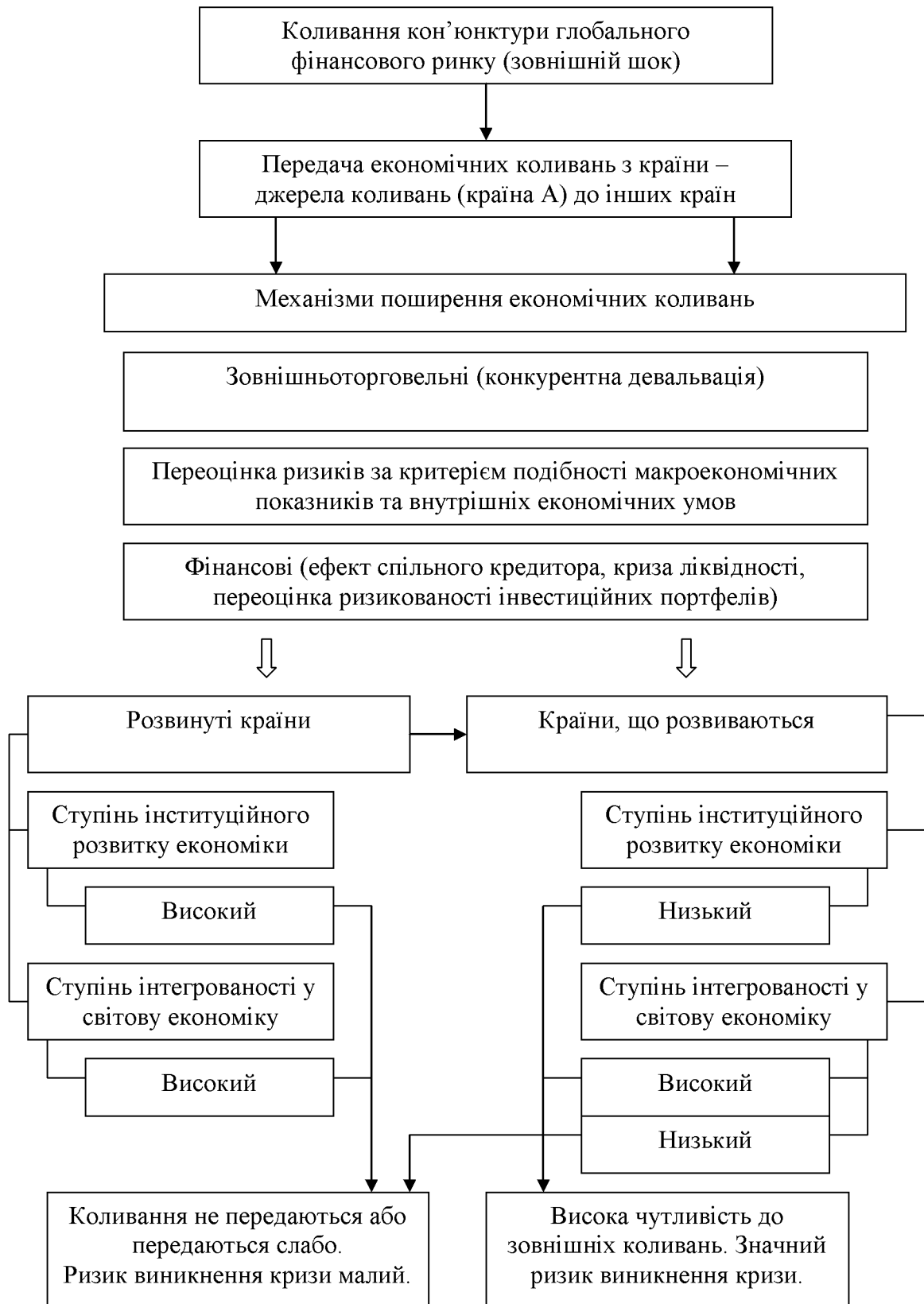

Рисунок 2 - Схема поширення економічних коливань у світовій економіці
 Найвні економічні коливання передаються іншим країнам через сукупність зовнішньоторговельних та фінансових механізмів. Зміни у кон'юктурі глобальних

ринків, ініційовані економічними коливаннями в певній окремій країні створюють передумови для цього, виступаючи зовнішнім шоком для цих економік.

Фактична передача економічних коливань іншим економікам залежить від сукупності наступних обставин:

- внутрішні структурні особливості їх національних економік та зокрема характеристики їх внутрішніх економічних циклів;
- ступінь інтегрованості до світової економіки та відповідно рівень чутливості до тих чи інших зовнішніх шоків.

По мірі того, як все більше національних економік стають охопленими кризою, тиск на решту країн зростає. Починаючи з певної межі навіть країни зі стабільною економікою, позбавленою структурних диспропорцій та викривлень, не можуть протистояти впливу зовнішніх шоків. На цьому етапі поширення кризи між різними країнами стає циклічним процесом, що само підсилюється, і криза стає глобальною.

Іншим важливим елементом є окреслення відмінностей між розвинутими країнами та країнами, що розвиваються, щодо взаємодії з коливаннями кон'юнктури глобальних ринків.

Враховуючи домінування розвинутих країн у світовій економіці та значну економічну залежність від них країн, що розвиваються, поширення циклічних коливань у світовій економіці має чітко визначений характер. По-перше, саме розвинуті країни генерують глобальні потрясіння (у вигляді коливань економічної активності, фінансових потоків, товарних цін та валютних курсів), до яких країни, що розвиваються, повинні пристосовуватися та певним чином реагувати. По-друге, розвинуті країни є творцями економічної політики, а решта світу виступає її "одержувачем". Головним макроекономічним фактором, що створює цю ситуацію, є міжнародний статус національних валют провідних розвинутих країн. Тому їх внутрішня грошово-кредитна політика, спрямована на управління внутрішніми економічними циклами, опосередковано сприяє міжнародному поширенню аналогічних циклічних коливань, зумовлюючи зміни у кон'юктурі глобального фінансового ринку та генеруючи певні зовнішні ефекти для економік країн, що розвиваються. [1]

Відповідно до цього:

- сукупність розвинутих країн виступає своєрідним генератором економічних коливань, тоді як країни, що розвиваються, отримують такі коливання як об'єктивні зовнішні умови економічного розвитку. Говорити саме про сукупність розвинутих країн дає підстави той факт, що ринки розвинутих країн вже протягом останніх десятиліть демонструють дуже значний рівень інтегрованості, а деякі їх сегменти вже реально злились у єдиний ринок. Наприклад, шоки на фінансових ринках США, починаючи з 1985 року, забезпечують більше 25% аналогічних зрушень ринкової кон'юнктури в країнах зони євро. [2]

- внаслідок значно меншого ступеню інституційного розвитку економіки та слабшого державного регулювання в країнах, що розвиваються, ініційовані в розвинутих країнах економічні коливання мають здатність суттєво посилюватися в цих економіках, зумовлюючи ризики утворення криз. Зокрема, Б. Айхенгрін та Е. Роуз досить переконливо демонструють системну залежність банківських криз у країнах, що розвиваються, від змін глобальних фінансових умов, що асоціюються насамперед зі змінами процентних ставок у розвинутих країнах. [3, с. 29-32]

- перетворення будь-якої кризи у глобальну є можливим лише у разі, якщо вона суттєво впливає на економіки розвинутих країн. Знову ж таки звертаючись до прикладів фінансово-економічних криз, починаючи з 1990 року лише дві з них (в Мексиці у 1994 році та у Південно-Східній Азії у 1997 році) мали значний негативний

вплив на розвинуті країни та набули глобального поширення, тоді як наприклад криза в Аргентині у 2001 році та в Бразилії в 1999 році такого розвитку не мали.

Підсумовуючи вищенаведене, можна зробити наступні висновки:

Схема виникнення та поширення фінансово-економічних криз полягає в тому, що вона дає можливість чітко розділяти етапи зародження кризи, її так би мовити “первинного” поширення та трансформації у глобальну. Сукупність розвинутих країн виступає своєрідним генератором економічних коливань, тоді як країни, що розвиваються, отримують такі коливання як об’єктивні зовнішні умови економічного розвитку. Внаслідок значно меншого ступеню інституційного розвитку економіки та слабшого державного регулювання в країнах, що розвиваються, ініційовані в розвинутих країнах економічні коливання мають здатність суттєво посилюватися в цих економіках, зумовлюючи ризики утворення криз. Перетворення будь-якої кризи у глобальну є можливим лише у разі, якщо вона суттєво впливає на економіки розвинутих країн.

Виходячи з цього, найбільшу актуальність, на нашу думку, становитимуть подальші дослідження, що глибше вивчатимуть вплив фінансової глобалізації на трансмісію економічних коливань у світовому масштабі.

Список літератури

1. Дудко Н.В. Асиметричність світогосподарського розвитку та глобальні передумови виникнення фінансових криз. // Науковий Вісник ЧТЕІ КНТЕУ, Вип. 1, Економічні науки. – Чернівці, 2006. – С.118-128
2. Kose M. A., Prasad E., Rogoff K., Wei S.J. Financial globalization: a reappraisal // NBER Working paper 12 482, 2006. – 54 p.
3. Eichengreen B., Rose A. K. Staying Afloat When the Wind Shifts: External Factors and Emerging-Market Banking Crises . NBER Working Paper 6370.- : Cambridge, Massachusetts: National Bureau of Economic Research.- January 1998.- 48 p.

Л. Простеби

Возникновение и распространение экономических колебаний через глобальную финансовую систему

В статье разработана теоретическая схема возникновения и распространения экономических колебаний через глобальную финансовую систему. Обоснованы особенности распространения циклических колебаний в мировой экономике.

L. Prostebi

An origin and distribution of economic vibrations is through the global financial system

In the article the theoretical chart of origin and distribution of economic vibrations is developed through the global financial system. The features of distribution of cyclic vibrations are grounded in a world economy.

Одержано 05.08.11